

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גיליון
116

פרשת ויחי

מי זו העיר לוז

אל שדי נראה אלי בלוז בארץ פנען (מח, ג), הנה נאמר בתורה (בראשית כח, יט; לה, 1) שהעיר 'לוז' היא העיר בית אל, ותחילה היה שמה לוז. ובספר שופטים (א, כב-כו) כתוב ששבט אפרים הורישו וכבשו אותה!

ומובא בבראשית רבה (ט, טז) שנקראה לוז מפני שהיא דומה לעץ ופרי ה'לוז' (-שקד) שאין לה פה, וכך לא היה יכול אדם לעמוד על פתחה של עיר זו. ולדעת רבי סימון היה עץ לוז עומד ומסתיר עיר זו, ולדעת רבי אלעזר בשם רבי פנחס בר חמא היה עץ לוז מסתיר פתח מערה שדרכה נכנסים לעיר. ובמסכת סוטה (דף מו ע"ב) ובתנא דבי אליהו זוטא (פרק טז) מובא, שכאשר באו בני אפרים לכובשה והראה להם אחד מתושבי העיר את הדרך להיכנס לעיר ובכך נכנסו וכבשוה כדכתיב בספר שופטים (פרק א), בא אותו כנעני בשכרו והותירוהו עם משפחתו, והלך ובנה עיר אחרת וקראה 'לוז' על שם הראשונה, והסווה את פתחה כבראשונה, ובה היו צובעים כל ישראל את התכלת, ולא בלבנה שנחריב, ולא החריבה נבוכדנצר, ואף מלאך המוות לא ניתן לו רשות לעבור בה, אלא זקנים שבה בזמן שדעתך קצה עליהם מחייהם, היו יוצאים חוץ לחומה וניתן למלאך המוות רשות לשלוט בהם (מהרש"א בסוטה שם). וביאר המהר"ל בחידושי אגדות (סוטה שם) שסגולות עיר זו היו מפני מעלת המקום ששכב בה יעקב, ולכן היתה נסתרת מעין כל, מפני חשיבותה. ובא אותו כנעני בשכרו, ואף בעיר החדשה שבנה היו כל סגולות המקום כהעיר הראשונה, מפני שקרא את שמה 'לוז' כשם העיר הראשונה ששכב בה יעקב.

מדוע לא שולט מלאך המוות בעיר לוז

ובטעם מה שלא שלט בה מלאך המוות ישנם כמה טעמים: א. בזוהר (תרומה קנא ע"ב) מובא שהוא מפני שכשברא הקב"ה את העולם באותיות, נשארה האות 'ט' תלויה באויר של עיר זו, והיא מסמלת חיים וטוב. ב. רבי יהודה החסיד בספר גימטריאות (ענינים שונים סי' קעב) כתב שהוא מפני שהובא בעיר זו ממעם היוצא מתחת עץ החיים שממין לכסא הכבוד². וכן כתב הרוקח בספר השם (עמ' קפט), וכתב עוד בספר חכמת הנפש (שורש מ), שמי ששונה מאותו מעיין, אפילו נחתך איברים איברים ונעשה טריפה, או נופל מגבוה, או הושלך לשריפה, אינו מת. ג. רבי יהודה החסיד שם (ס' קו) כתב טעם נוסף, שהוא מפני שמדברים בעיר זו רק אמת, וכהעיר 'קושטא' שמובא במסכת סנהדרין (דף צז ע"א) שלא היו מתים בה מפני שהי דוברים רק אמת.

האם העיר לוז היא ירושלים עיר הקודש

וכתב האלשיך (כח, יט; לה, ז), שלכן קרא יעקב לעיר זו 'בית אל' בשם המושאל, כיון שנעתק אליה הר המוריה כששכב בה כמובא במסכת חולין (דף צא ע"ב), אבל באמת אין 'בית אל' אלא הר המוריה. ובילקוט חדש (ביהמ"ק אות מא) כתב, שמן הראוי היה שיבנה בית המקדש בעיר לוז, מפני שאין בה מיתה, ולא זכתה לכך מפני שהיא נותנת חיים בעולם הזה ולא בעולם הבא, ובית המקדש הוא להיפך, שנותן חיים בעולם הבא כמובא בזוהר תרומה (דף קנב ע"א).

ובאמת שמובא בזוהר ויחי (דף ריד ע"ב) שעיר זו היא ירושלים העליונה. ורבינו בחיי (כח, כט) כתב, שעיר זו היא ירושלים, וכשם שממנה התחיל פלא חידוש העולם כאשר נברא כמובא במסכת יומא (דף נד ע"ב), כך פלא תחיית המתים יתחיל ממנה, ולכן נקראה בראשונה 'לוז', מלשון 'לוז השדרה' שממנה עתיד להתעורר ולהתחדש ולהיברא האדם בעת תחיית המתים כמובא בבראשית רבה³ (כח, א). וכן הוא בפענח רזא (פ' ויצא) בשם רבי יהודה החסיד. וכן הביא רבי אליעזר אשכנזי בספר מעשי ה' (מעשי אבות, פרק לא) בשם חכמי הקבלה, שלוז היא ירושלים, ועליה נאמר (בש"ש ו, יא) "אל גינת אגוז ירדתי", כי כעת היא כמו אגוז מלך המלכות ומפורד בתוכו ל'ד' חלקים, אבל בראשונה היתה כולה מקובצת כאגוז לוז, וכן היתה לעתיד לבוא כשיתקבצו בה כל נדחי ישראל.

¹ומבוא ברש"י על הפסוק ביהושע (ח, יז) "לוז אל כתף לוז נגבה בית אל", ששני ערים הם הנקראים 'בית אל', אחת היא העיר 'לוז' בחלק אפרים, במקום שחולק בינו ובין בנימין, והיא העיר שקראה יעקב 'בית אל', והשניה היא העיר 'בית אל' שאצל העי שבחלק בנימין. וכן כתב בפפתור ופירח (פרק יא).

²יכתב עוד, שכן היה לעתיד לבוא בירושלים, שיצא מעין מבית המקדש כנאמר ביחזקאל (מז, א), והמים שבו יהיו מטל תחיית המתים, ועל ידו יתיקיים 'ובלע המוות לנצח' (שעריה כח, ח).

³יכתב הרד"ל (שם) בשם הרוקח שהיא החוליא קטנה שבשדרה המובאת במסכת ברכות (דף קכ ע"ב). וכבר כתב בן בערין (ערוך לוז), שלוז.

על שדרה היא חוליא קטנה שבסוף י"ח חוליות, וכל גופו של אדם נרקב חוץ מאותה חוליא, ודומה לשקר. ועצם זה של שדרה היא חוליא קטנה מסועדת מלווה מלכה במוצאי השבת, כמו שהביא הבית יוסף (באור"ח סי' ש) בשם השבלי נקראת 'נכחי', וניזונת מסעודת מלווה מלכה במוצאי השבת, כמו שהביא הבית יוסף (באור"ח סי' ש) בשם השבלי הלקט (סימן קל).

כיצד זכה יעקב אבינו ע"ה למדרגת העיר לוז

וכתב המאור ושמש (פ' ויחי), שעיר זו היא ציון וסימן לרוחניות של מעלה, ומרמזת לכל אדם שידע נאמנה שאין בתאוות העולם הזה חיות אמיתית, ואינם אלא לרמז לצד הרוחניות הקדושה שבדבר כפי הצורך וההכרח, וכמדרגת רבינו הקדוש שקודם מותו זקף אצבעותיו ואמר שלא נהנה מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה כמובא במסכת כתובות (דף קד ע"א). והנה מובא בליקוטי הש"ס לאריז"ל (אבות פ"ב, עמ' 1) שרבינו הקדוש היה ניצוץ נשמת יעקב אבינו ע"ה, ובוודאי שיעקב עצמו זכה ביותר לחבר כל עניני העולם אל רוחניותם של מעלה. וזהו שנאמר (לה, 1) "ויבוא יעקב לזוה", שזכה להשיג את מדרגת ה'לוז', ולכן לא שלט בו מלאך המוות, וכמו שאמרו במסכת תענית (דף ה ע"ב) שיעקב אבינו לא מת. ועל זה נאמר 'ויחי יעקב', ולכן הזכיר פה ליוסף 'אל שדי נראה אלי בלוז בארץ כנען', לרמז לכל זה.

מי הקדים להגיד ליעקב שיוסף בא

ויגיד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף פא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה (מח, ב). כתב רש"י שלא נתפרש בכתוב מי הוא זה שהגיד ליעקב. ובשפתי כהן כתב, שהשכינה שהיא למעלה מראשותיו של חולה כמובא במסכת שבת (דף יב ע"ב), היא שהגידה זאת ליעקב. והביא לכך רמז נפלא בפסוק, כי אמרו חכמים במסכת נדרים (דף לט ע"ב) ובמסכת בבא מציעא (דף ל ע"ב) שהמבקר את החולה נוטל אחד משישים מחליו אם הוא בן גילו, ולכן כשהיה יעקב חולה נאמר תחילה 'הנה בנך יוסף', 'הנה' גימטריא שישים, אבל כשבא יוסף ונטל אחד מחליו, נשארו חמישים ותשע, ולכן נאמר 'ויתחזק ישראל וישב על המטה', 'המטה' גימטריא חמישים ותשע. כי יוסף היה בן מזלו של יעקב, וכמו שאמרו בבראשית רבה (פד, 1), שכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, ולכן נחשב שהיה בן גילו, והיה יכול ליטול חלק אחד מחליו. וכבר הובא כן בליקוטי הש"ס לאריז"ל (מס' ברכות, עמ' ז).

מה התפלל יעקב אבינו ע"ה על שמשון הגיבור

דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל (מט, טז). מובא במסכת סוטה (דף י ע"א) שנתנבא יעקב נבואה זו על שמשון שבא משבט דן, שהוא יחל להושיע את ישראל מיד פלישתים. ובבראשית רבה (צח ג: צט, יא) אמרו, שזהו 'כאחד שבטי ישראל', שזכו שבט דן שהעמיד מתוכם ה' את שמשון, בזכות שדבקו במיוחד שבשבטים - הוא שבט יהודה שהעמידו את דוד המלך.

וכתב החתם סופר בדרשותיו (ח"ב, דף רצז ע"ד), שכשם שיצאה רות ממקום טומאת פלישתים להוליד את דוד, כן שיבת ערפה לפלישתים היתה הכנה למלכות בית דוד, כי בשובה הולידה את גלית ע"י שמסרו לה הפלישתים את שמשון כשהיה בבית האסורים אחר ניקור עיניו, כמו שדרשו במסכת סוטה⁴ על הפסוק "ויהי טוחן בבית האסורים" (שופטים טז, כא), ועל ידי גלית החלה צמיחת קרן מלכות בית דוד, כי היא החלה כאשר הרגו דוד, וכשראה יעקב אבינו ע"ה כל זאת ברוח קדשו, אמר "לישועתך קויתי ה'", שמעתה יש ציפוי וקיווי למלכות בית דוד.

וכן כתב עוד בספרו תורת משה (הפטר' לפ' נשא), וביאר שם, שלכך קרא יעקב על שמשון "נחש עלי דרך", כי היה שמשון כנחש הנושך את האיילה שרחמה צר בכדי שתלד כמובא במסכת בבא בתרא (דף טז ע"ב), שהאיילה מרמזת על מלכות בית דוד כמובא בזוהר אחרי (דף טז ע"ב), ועל זה התפלל יעקב "לישועתך קויתי ה'", שתצמח מלכות בית דוד אחר נשיכת הנחש הזו, ויתקיים בשמשון "הוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים" - שמשונו תצמח קרן מלכות דוד המלך ע"ה.

ובאמת שמקור הענין שגלית בא משמשון נמצא כבר בתוספתא דתרגום ירושלמי⁵ על הפסוק (בשמואל א' ז, ד) "ויצא איש הבינים מחנות פלשתים גלית שמו", שתרגום: שר צבא שנולד מבין שתי משפחות, מן שמשון, והוא מן שבט דן, ומן ערפה שהיתה מן בני מואב. וכל"ה בפירוש רבינו אברהם בן שלמה (בשמואל א' ז, ח), ובמדרש חמדת ימים למהר"ש שבזי (פ' אחרי מות).

⁴במסכת סוטה (דף מב ע"ב) בברות רבה (ב, כ) ובוהר בלק (דף רז ע"א) מובא שהעיר בה מאה פלשתים וכלב, וזהו בא גלית. וברות רבה שם מובא שהיה זה באותו לילה שפירשו מחמותו.

⁵הודפס בספר אהבת יונתן אדלר.

”עשה האֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יִשְׂרָאֵל” (קהלת ז, כט)

משיעור יום ה' תולדות תשע"א

על ידי הרצון לקבל ניתן אחיזה לנחש להפריד את פרטי הבריאה ממשמעות האמת

ובאמת בידיעה זו לא היה האדם חוטא לעולם, כדי לא להתנתק מהחיים ולאבד הכל, והוא מצד ראיית החכמה שבו, שעל זה אמרו זקני הנגב לאלכסנדר מוקדון במסכת תמיד (דף לב ע"א) "איזהו חכם הרואה את הנוולד", כי תחילת ההתבוננות של החכם הוא על הפנימיות והתכלית. אלא שכתוב (בראשית א, כו) "ויברא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם... זכר ונקבה ברא אותם", ועל כן מצד הנקבה, שהוא רצון לקבל, תחילת הראיה היא על החיצוניות, והוא מצד הבינה ה'יתירה' שבאישה כמובא במסכת נדה (דף מה ע"ב), שיש בה צד של התבוננות 'יתירה', היינו על החיצוניות.

ועל כן בצד החיצוניות הוא אחיזת הנחש לפתות לאדם, שבחיצוניות הפשוטה שבפרטי הבריאה יש משמעות נוספת מלבד גילוי מלכות ה' ב"ה, ועל כן פנה הנחש לאשה ולא לאיש, ואמר (שם ג, ה) "כי יודע אֱלֹהִים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאֱלֹהִים יודעי טוב ורע", שהבטיח לה שעל ידי אכילת העץ תגלה שיש משמעות נוספת בחיצוניות פרטי הבריאה מלבד עבודת ה' ב"ה. ובאמת על ידי זה נעשה ניתוק להתקשרות בראיית הפנימיות לבדה, וניתנה הרשות לראות בחיצוניות מציאות ויעוד בפני עצמו, שהוא ניתוק מאור התיקון וה'חיים', וממילא נעשה ענין של 'מיתה' לבריות.

יעקב אבינו היה מתקן חטא אדה"ר עד שהמשיך את אור התיקון וביטל את המיתה

והתיקון לזה הוא על ידי יעקב אבינו, שהוא עמוד התורה והכריח התיכון. כי יעקב אבינו היה עוסק לתקן חטא אדם הראשון כמובא בזוהר בראשית (דף לו ע"א) ובזוהר תולדות (דף קמב ע"ב) ועוד, והוא על ידי האמת, שהיא התורה ואור התיקון, שהוא הבריח התיכון. כי התורה היא פשוטה מבחוץ וצפונה מבפנים, שעשה הקב"ה שתהיה התורה פשוטה, כתובה בדיו על קלף העשוי מעור בהמה, אבל מבפנים היא תבנית והנהגת הבריאה כולה. וכן עשה הקב"ה את האדם פשוט מבחוץ וצפון מבפנים, שהאדם נראה פשוט מבחוץ, על אף שבתוכו הוא מלא בחכמה מורכבת לאין תכלית.

ועל זה אמר שלמה בחכמתו (קהלת ז, כט) "עשה האֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יִשְׂרָאֵל והמה בקשו חשבונות רבים", 'האדם ישר' הוא אור התיקון והפנימיות כמובא בעץ חיים (שער ת, א), שהוא כנגד יעקב הנקרא 'אדם', כמובא במסכת בבא מציעא (דף פד ע"א) ומסכת בבא בתרא (דף נח ע"א) ששופריה דיעקב כשופריה דאדם הראשון, כי זכה לצלם דמות תבניתו של אדם הראשון, וכמו שביאר המהר"ל בגבורות ה' (פרק סז) ובחידושי אגדות (ע"ז יא ע"ב) שזכה לדרגת 'אדם' הכולל כל הפרטים הרבים, ובמדרגה זו האשה כלולה באדם כמובא בזוהר ויחי' (דף רלט ע"א). ועל כן אמרו במסכת תענית (בדף ה ע"ב) יעקב אבינו לא מת, כי היה כל עניינו 'אדם ישר', שהיה מגלה על ידי אור התורה את המשמעות האמיתית והפנימית בכל פרטי הבריאה. ולעומת זאת, 'והמה בקשו חשבונות רבים' הוא פניית הבריות לחיצוניות ולריבוי הפרטים, שגובר צד הנקבה על אדם ואינה נכללת בו ובטילה אליו, שהם חשבונות רבים, שאין מקושר הכל לה' אחד.

האמת הוא אחד ופשוט, השקר הוא הרבה

הנה קודם חטא אדם הראשון היה הכל אחד פשוט, כלומר שעל אף ריבוי פרטי הבריאה היה אדם הראשון מקושר את כל פרטי הבריאה לה' אחד, ואע"פ שיש ריבוי עצום בפרטי הבריאה, לא היה הדבר מסיח דעתו מהדביקות בייעודו ותכליתו. והטעם הפנימי בזה הוא, שקודם החטא היה אדה"ר מקושר במידת יעקב אבינו, שהיא מידת האמת והבריח התיכון כמובא בתיקון"ז (בהקדמה בדף יב ע"ב), ו'תיכון' הוא החיות והמשמעות הפנימית, האמיתית והתכליתית, של כל פרטי הבריאה. והיינו שעל אף שיש בבריאה פרטים רבים וחכמה ויפוי לאין תכלית בכל נברא ונברא, לא היה לדבר משמעות בפני עצמה מלבד גדולת הבורא ברוך הוא שהיו רואים בבריאה.

וכך היה בבית המקדש, שכל הפרטים הרבים שהיו בבית המקדש היו מגלים רק את ה' ב"ה אחד ופשוט, מפני שהיה אור הבריח התיכון והאמת נמשך על כל בית המקדש מן הקצה אל הקצה, ולא היו מבחינים בדעתם משמעות בחיצוניות הדברים בפני עצמם, מלבד גדולת ה' ב"ה.

אור התיקון מקושר כל ריבוי פרטי הבריאה להשי"ת

כי אור זה הוא תיקון הכל - להביא את כל הברואים לגלות את ה' ב"ה בכל דבר ובכל פרט בבריאה, והוא אור וחיות שאין לו סוף, והם החיים בעצמם שהם ללא גבול וסוף, וכפי שהיה אדם הראשון קודם החטא. כי כך הם פנימיות ואמיתות ה'חיים', שהם ללא קצבה.

אבל זהו דוקא כשהדבר פשוט מבחוץ וצפון מבפנים, שכאשר כל משמעות החיצוניות שבדבר היא מחמת הפנימיות, יש משמעות גם לחיצוניות. אבל כאשר החיצוניות מקבלת משמעות בפני עצמה, הוא ניתוק ופירוד מה'חיים' והפנימיות עד כדי 'מיתה', כי על ידי פירוד מאור התיקון והאמת, מגיע להבחנה שיש משמעות נוספת לפרטי הבריאה מלבד היעוד לגלות את הבורא ב"ה, והיא נקראת קליפת נוגה, וכשנקשר בחיצוניות הדבר לבדה, בא לידי 'מיתה', שהם ג' קליפות הטמאות, כי אין בהם משמעות של תכלית ונצחיות, והם בגדר כל קניני העולם שסופם לבוא לידי כליה ומיתה, וגם כעת כאשר הם עדיין בתוקפם וכוחם, אין בהם את המשמעות הפנימית של ה'חיים', לכן הם בגדר ה'מיתה'.

כי כל דבר אינו נמדד אלא כפי התכלית והמטרה היוצאת ממנו, ומסוף הדבר כשיבוא לידי תכליתו ומטרתו, נמשכת כל מהותו וכל חיותו. וכשמשמעותו ותכליתו היא נצחית, לגלות את הבורא מכל פרטי הבריאה - הדבר בגדר 'חיים', אבל כשאין משמעותו ותכליתו נצחית ואין במטרתו להביא לידי גילוי הבורא, וסופו לבוא לידי כליה - אין הדבר בגדר חיים והוא נקשר לצד ה'מיתה'. ולכך אמר הקב"ה לאדה"ר "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (בראשית ב, יז), שהוא פעמיים מיתה, שמלבד מה שמתנתק מהפנימיות וה'חיים', גם החיצוניות אין לה משמעות יותר, כי סופו 'מיתה' וכליה כאמור.

לישועה רפואה והצלחה בכל העיניים

מו"ר הרה"ג חכם יצחק כהן בן ימנה, פבל נסים בן מרינה, אורלי בת אתו, אביחי דוד בן סוליקה שולמית, משה מנחם מבורך בן אורלי, לזיווג הגון נתנאל הקון בן סיגל

לעילוי נשמת

ראו דור דרור בן רונית, משה בן אליהו, שאול לוי בן ויקטוריה, גליה בת בת סיני ת.ג.צ.ב.ה

כנגד יעקב הוא עשיו הנותן משמעות לחיצוניות מלבד מלכות ה' ב"ה כי לאחר חטא אדם הראשון נפגמה הדעת ונפלה היראה, ונקשרו הבריות למטה בחיצוניות, ולכן האבות עסקו בתיקון החטא כמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר בהר (דף קיא ע"ב), וכמובא בתיקון"ז (תיקון טט, דף קב ע"א), אברהם היה מתקן את הדעות, כי אברהם הוא כנגד המחשבה (כמובא בתיקון"ז שם), יצחק היה מתקן את היראה שהיא תכלית המעשה כמו שחתם שלמה בקהלת (יב, יג) "סוף דבר... את האלהים ירא כי זה כל האדם", ויעקב היה מתקן את הדעת והמעשה יחד, שהוא התקשרות הבריות בחיצוניות, שהוא ענין העקב, והיה מתקן את נפילת הבריות למקום המוות כמ"ש (משלי ה, ה) "רגליה יורדות מות", שהוא גזירת המיתה בחטא אדה"ר. כי כאשר אין לאדם דעת והוא הולך אחר החיצוניות, הוא מובל לצד המיתה.

ולעומת יעקב העוסק בתיקון ובפנימיות, הוא עשיו האוחז בחיצוניות, ומפתה לאדם שכביכול החיצוניות והתאוות יש להם משמעות בפני עצמם, וכמו שאמר בוויקרא רבה (ג, ה) ואת החזיר זו אדום, מה החזיר מוציא טלפיו ואומר ראו שאני טהור, כך מלכות אדום מתגאה וחומסת וגוזלת ונראית כאילו מצעת בימה. וזהו "כי ציד בפיו" (בראשית כה, כח), שהיה כנחש המפתה לצד 'הרצון לקבל' של האדם, לתת משמעות טוב ורע לחיצוניות, שעל ידו נעשה ענין המיתה. ועל זה אמר עשיו (שם, לב) "הנה אנוכי הולך למות ולמה זה לי בכורה", שזלזל בעבודת הבכורות בבית המקדש כמובא בבראשית רבה (טג, יג), שהוא המקום ששורה בו אור התיקון והחיים, שהוא פנימיות הבריאה כולה. כי מפני שאחוז בצד המיתה והחיצוניות, אין לו חלק באור התיקון וחלקו של יעקב.

יעקב אבינו ניגש לה' ב"ה מתוך שפלות ופונה לה' יתברך מתוך מקום החיסרון

וכוחו של יעקב הוא מכח מידת האמת, שהיה יעקב הולך במחשבות של שפלות גדול, עד שאחז מעצמו שעדיין לא הגיע לאמת, ולכך לקח בגדי עשיו והלך אצל יצחק אביו שיגביהו ויקרבו לאמת על ידי הברכה, ואמר ליצחק שאוחז הוא מעצמו כעשיו הרשע, ועל זה השיבו יצחק (בראשית כז, כב) "הקול קול יעקב והידים ידי עשיו", שבאמת אתה צדיק גמור, ומעשה זה שהנך מתחזה לעשיו הוא שקר. מה שאין כן עשיו דימה את עצמו ליעקב, ובא עם ריח השדה להסתיר ולייפות את חטאיו.

ובדרך השפלות וההכנעה מצד חיפוש האמת כמידת יעקב, יכול האדם לזכות לאור האמת והתיקון, ונקרא אור התיקון, כי על ידו נתקן האדם כולו. ויעקב הוריד אור זה עד לעקב, שגם שאדם נמצא במדרגות התחתונות למטה מטה, שעשה מחיצוניות הבריאה עיקר ונתן לשפע הקיים בידו משמעות ללא גילוי מלכות ה' ב"ה, עד שירד למקום המיתה, גם אז יוכל אור זה לתקן להעלות ולהמשיך לו חיים נצחיים.

והוא על ידי שינהג כיעקב אבינו. כי כשאדם ניגש לתפילה עם רצונות וחפץ להמשיך שפע מאת ה' ב"ה להגשים כל תאוותיו וכל מאווי חפצו ברוחניות וגשמיות, ואינו פונה לה' ב"ה ממקומו האמיתי בו הוא מונח, ממילא אינו מתפלל ומבקש על מה שצריך לבקש באמת, ועל כן אינו נענה, כי נחשב שאינו עומד לפני ה' ב"ה, כי אינו פונה לה' יתברך מתוך מציאותו ומדרגתו האמיתית. וכשנפרד מהאמת, הופך את פניו מהתפילה והפנייה להשי"ת, מפני כעסו והטרונאי שיש לו כלפי שמיא על שאינו נענה.

העיקר שזיכה האדם לפנות לקב"ה מתוך מי שהוא באמת

ולכן הדרך הנכונה בה יגש האדם לפני ה' ב"ה, היא שיבוא כיעקב אבינו שבא לפני יצחק בשפלות ועם הידים ידי עשיו. כי כאשר מתפלל אדם על מדרגות גדולות, ומכחיש שידי ידיו עשיו, הרי

שאינו מכיר את מקומו ומתרחק מהאמת, אבל כשניגש בתפילה לפני ה' ב"ה ומגלה את רצונותיו להיות במדרגה אמיתית של דביקות - ועם זאת מכיר בעצמו שכרוך הוא בחיצוניות ובתאוות העולם, ממשך על עצמו את האור של יעקב והתיקון, ונענה בתפילתו - על אף שידי ידיו עשיו. כי על ידי שמתקרב לאמת, מתקרב לחיים נצחיים שהם ללא קיצבה, וכפי שיהיה לעתיד, ששם הכל מתוקן ושלם.

וזוהו (בראשית כה, כז) "ויעקב איש תם יושב אוהלים". כי תמים זה יעקב, שהוא הבריה התיכון ממעלה למטה, ולכן הוא עמוד האמת. כי להיות תמים הוא לעבוד ה' ב"ה גם במקום רחוק, כי זה מי שהוא האדם באמת, שהוא כנגד ה'יושר' ושם יאיר לו אור התיקון היכן שיהיה, אך אם לא ידבוק באמת לא יוכל לקבל את אור התיקון הבא ביושר בין אל המקום הנעלה ביותר ובין במקום הנמוך ביותר כל שעומד שם האדם בדבקות עם מידה זו, וכשניגש לפני השי"ת צריך להיות וללכת כפי מה שהוא באמת. וזה "התהלך לפני והיה תמים" (בראשית יז, א), שעל ידי שעומד לפני ה' ב"ה כפי שהוא באמת, זוכה לענין יעקב והתמימות.

בלוחות הראשונות לא היה ענין ריבוי אלא היה האחד הפשוט וחיים נצחיים

וכן אין התורה הקדושה נקנית אלא על ידי מידת האמת, וכנאמר בה (משלי כג, כג) "אמת קנה ואל תמכור" כמו שדרשו במסכת ברכות (בדף ה ע"ב), ועל ידי זה זוכה לדבוק בה' ב"ה באמת, וכנאמר בתהלים (קמה, יח) "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". כי כאשר זוכה האדם לעסוק בתורתו מתוך מידת השפלות והאמת כיעקב, הוא לימוד בהתקשרות בלוחות הראשונות, שהם אור התיקון באופן מגולה. ולכך כשעמדו ישראל לפני הר סיני היו בני חורין מענין המיתה, וכמובא בשמות רבה (נא, ח) על הפסוק "חרות על הלוחות" בשם רבי נחמיה שהוא חירות ממלאך המוות, כי אור זה הוא חירות מהמיתה, וכמידת יעקב אבינו שלא מת, וכאמור.

כי מידת האמת היא התקשרות כל הבריאה בה' אחד, שבזה רואים את הכל כדבר פשוט אחד הצריך להביא לידי גילוי מלכות ה' ב"ה. ועל כן בלוחות הראשונות לא היו קושיות ואיבעיות כמובא בספר עץ הדעת טוב למהרח"ו (פ' חוקת) ע"פ דברי התיקון"ז (תיקון כא, דף מד ע"ב), כי הוא אור התיקון בהתגלות, והוא אור ישר ופשוט. אבל לאחר החטא נעשה ירידה למקום החיצוניות והמיתה, ועל כן נעשה ענין של קושיות ואיבעיות בתורה הקדושה, שהוא ענין הכתוב "והמה בקשו חשבונות רבים" (קהלת ז, כט). וכל מטרת העמל בתורה מתוך הקושיות והאיבעיות הוא בכדי להסיר את הקליפה מהחיצוניות, ולגלות שכל פרטי הבריאה הם לייעוד אחד ומיוחד, לגלות מלכות ה' ב"ה.

וזוהו "ותשלך אמת ארצה" (דניאל ח, יב). כי כתוב "בראשית ברא א' להים את השמים ואת הארץ", שברא הקב"ה את ה'שמים' שהם ענין פשוט, ואת ה'ארץ' שיש בה ריבוי פרטים, עד שיכול האדם להכשל בה, שהוא ענין "תוהו ובוהו". וצריך להעלות ולכלול את ה'ארץ' לענין ה'שמים', שהוא לבטל את ה'שקר', שהוא ריבוי הקיים בארץ, ולכלול הארץ באמת' שהוא ענין השמים והיושר הפשוט. כי 'ארץ' מלשון רצון, והוא ענין ה'רצון' לקבל, כי הארץ רוצה לקבל את הגשמים והשפעים, ובה יש את אחיזת הנחש להטות עיני הבריות להביט אל החיצוניות ולעשותה עם משמעות אחרת מלבד עבודת ה' ב"ה. אבל על ידי שמקשר האדם הכל אל היושר הפשוט, שהוא ענין ה'שמים' והדרך של יעקב, מקים את האמת מהארץ והעקב, וזוכה לאור התיקון. כי כך הוא השפעת אור היושר, שהארץ וצד הנקבה כלול באדם כאמור לעיל. וזה על ידי שיגש בפשטות ללא חשבונות רבים, ויפנה להשי"ת כפי שהוא באמת וכפי מדרגתו בה הוא נמצא, וישיח לפני ה' ב"ה את כל מציאותו ומקומו, ועל ידי זה לבד נמשך עליו אור התיקון להעלותו ולהגביהו.

עסק התורה לשמה הממשיך את אור התיקון הוא שלומד מפני שרוצה את הקב"ה

וכן בעסק התורה, כשילמד עם התקשרות בלוחות הראשונות, שהם ענין אדם ישר, היינו שכל רצונו בעסק התורה יהיה כי הוא רוצה את ה' ב"ה, ואינו יכול לקרוא לו יתברך בשמו אלא על ידי התורה הקדושה, וכמו שאמרו במסכת שבת (דף קה ע"א) ש'אנכי' נוטריקון א'נא נ'פשי כ'תבית י'הבית, שכולה שמותיו של הקב"ה כמובא בזוהר משפטים (בדף קכד ע"א) ובהקדמה לרבנו הרמב"ן (ע"ת), ובזה ממשיך עליו מאור התיקון, להיות קשור בחיים נצחיים, וזוכה ללמוד את התורה מתוך חירות מענין המיתה שנגזר שילמדו מתוך הדוחק והצער כמובא בתנא דבי אליהו (פרק כא)

ובזה זוכה לאור התיקון והגאולה, וכמובא בתנא דבי אליהו זוטא (פרק יד) שאין ישראל נגאלין לא מתוך הצער ולא מתוך השעבוד ולא מתוך הטלטול ולא מתוך הטירוף ולא מתוך הדוחק ולא מתוך שאין להם מזונות, אלא מתוך עשרה בני אדם שהן יושבין זה אצל זה ויהיה כל אחד מהם קורא ושונה עם חבירו וקולם נשמע, היינו שלומדים את התורה מתוך קנין האמת, וכנאמר בה 'אמת קנה ואל תמכור', וכאמור. ועל זה אמר רבי ירמיה במסכת שבת (דף סג ע"א) בשם רבי אלעזר, ששני תלמידי חכמים המחדדין זה לזה בהלכה הקב"ה מצליח להם ומעלה אותם לגדולה כמ"ש (בתהלים מה, ה) "והדרך צלח רכב", יכול אפילו שלא לשמה, תלמוד לומר "על דבר אמת".

כי על כל דבר שאדם עושה כדי להשרות שכינתו יתברך בעולם, בזה ייטיב איתו הקב"ה לעולם הבא, ובפרט כשעוסק בתורה מתוך התקשרות עם אור התיקון זוכה בזה לשכר שאין לו הפסק, וכמו שאמרו בשמות רבה (ג, ה) עשיתם יריעות עיזים, אני מגן עליכם לעולם הבא בענן, עשיתם לפני ארון שהתורה ניתנת בתוכו, אתן לכם שכר טוב שאין בו הפסק, שנאמר (תהלים לא, כ) "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך". כי כשעוסק בתורה עם הדעת והמחשבה הנכונה ובא בזה לידי התקשרות עם אור התיקון, הוא שכר שאין בו הפסק, כי מתדבק עם פנימיות הכוונה בעסק התורה, ומידה כנגד מידה משפיע לו הקב"ה מהאור הצפון והפנימי, שהוא שורש החיים שאין להם קצבה.

כדי לנתק עצמו מהריבוי שבארץ, מוכרח שיביט אל השמים שהם כנגד האחד הפשוט

ואור התיקון הוא לכלול את ה'ארץ' ב'שמים' כאמור, ולכן צריך האדם שישא עיניו כלפי שמיא. וזאת צריך לידע, שבלעדי ההבטה אל השמים אי אפשר לזכות לדביקות באור התיקון ועולם החירות, ולכן צריך כל אחד שיהיה לו את הזמן בו הוא מביט אל השמים אף לכמה רגעים, ובזה מתדבק לאור היושר הפשוט, שהוא אור התיקון.

כי ה'שמים' הם פשוטים, ובהם יש היכר שלכל הבריאה ופרטיה יש למעשה משמעות אחת פשוטה, מה שאין כן ב'ארץ', שהיא ענין הרצון לקבל, שיש בה אחיזה לעצת הנחש המדמה לבריות שיש משמעות נוספת לפרטי הבריאה, שהוא ענין "חישבונות רבים". ומפני השקר נאחז מאד בכל עיני העולם, וכמו שאמרו במסכת שבת (בדף קד ע"א) ש'שיקרא שכיח', ובפרט בעיקבתא דמשיחא שכל היוקר והחשיבות הוא כפי החיצוניות, וכמו שאמרו במסכת סוטה (בדף מט ע"ב) שהאמת תהא נעדרת, לכן קשה מאוד בזמנים אלו לאדם להגיע ליושר ולפשטות, אבל על ידי שירגיל עצמו להביט אל

השמים, תיטהר מחשבתו מדעות השקר שנאחזו בהם הבריות, עד שיוכל להוציא מפיו דיבורי תפילה אמיתיים מתוך מקומו ומדרגתו האמיתית.

כי העינים הולכות לתור בארץ במקום אחיזת הנחש, וכמו שאמר הנחש (בראשית ג, ה) "ונפקחו עיניכם", כי כאמור לא בא הנחש לפתות אלא אצל ה'אשה', המרמזת על מדרגת ה'ארץ', מה שאין כן אצל 'אדם' המרמז על ה'שמים' הוא ענין החכמה, שזהו התיקון לחטא הנחש. ועל ידי הבטה אל השמים מתדבק בצד החכמה, וכמו שאמרו 'איזהו חכם הרואה את הנולד', שהוא נתינת משמעות אחת פנימית לכל פרטי הבריאה. ועל זה אמר ישעיהו (מ, כו) "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", כי על ידי ההבטה בשמים לבד מגיע לענין 'וראו', שהיא ראיית החכמה שייעוד הכל הוא לגילוי מלכות ה' ב"ה.

ולזה נתן לנו הקב"ה את מצות ציצית, כי על ידי הציצית נמשך ההתבוננות של התכלת, שהוא ענין השמים, עד למטה בארץ ובעקב, כי יעקב הוא כנגד מצוות הציצית כמו שדרש בתנא דבי אליהו (פרק כו) על הכתוב (במדבר טו, לה) "ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם", לדור תם, הוא יעקב איש תם, ועיקר מידת יעקב הוא התכלת שבציצית כמובא בזוהר שלח (דף קסג ע"ב), וכמו שביאר בספר מצת שימורים (שער הציצית), שהוא כנגד השמים, וכמו שאמרו במסכת מנחות (דף מג ע"ב) 'תכלת דומה לים, וים דומה לרקיע'. כי כל מדרגת יעקב היא לגלות את ענין הנקיות והפשיטות בכל מקום ובכל מדרגה, שיידיע האדם מי הוא, ומתוך מקומו האמיתי יבקש את ה' יתברך, כי העיקר הוא לקיים "ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת" (דברים ד, כט), שיבקש את הקב"ה מהמקום האמיתי בו הוא נמצא.

הצדיקים הממשיכים ישועה לישראל הוא בכח אור תיקון מעשה בראשית

והוא המשמעות של הצדיקים הגדולים שהיו יכולים להמשיך לישראל ישועה אמיתית שתוציא אותם מצד המיתה והגלות, וכן שמשון שהיה מושיע לישראל, היה ממשיך זאת מכח אור תיקון מעשה בראשית, שהוא סוד אדם ישר. ולכן אמר יעקב (בראשית מט, יח) "לישועתך קיויתי ה'", כי שמשון היה סוד אדם ישר, שעל זה אמר בלעם (במדבר כג, י) "תמות נפשי מות ישרים", וכמו שאמרו בבראשית רבה (סז, יב) "כל דרך איש ישר בעיניו" (משלי כא, ב) - זה שמשון, "ושומע לעצה חכם" (משלי יב, טו) - זה יעקב. כי שמשון תיקן חטא העינים ד'אדם וחווה' שהם (עם האותיות ו'ב' התיבות) בגימטריא 'דלילה', ועל כן הסתכל בעיניו כמ"ש (שופטים יד, ג) "כי היא ישרה בעיני", כי לא היה לו אחיזה כלל בצד הריבוי והשקר, אלא היה מקשר הכל לה' אחד, וזה שאמר 'בעיני', כי היא מדרגתו, ולא מדרגת שאר בני אדם. ולכן, כאשר נתגרה כל כך בהיצר הרע עד שתיקן הפגם בשורשו, סימאו את עיניו.

ולכן כאשר נסתלק יעקב אבינו נסתמו עיניהם של ישראל, כי פקיחת העינים הם כנגד החכמה (כדפרש"י בבראשית ג, ז), וכל עוד שהיה יעקב חי עם ישראל במצרים, היה מדבקם באור החכמה ואור התיקון, שהוא סוד אדם ישר, ולא היו יכולים המצרים והקליפות לעורר שורש לצרת השיעבוד והמיתה. אך לאחר שנסתלק, נסתמו עיני בני ישראל מהחכמה, ובזה תיכף נעשה שורש לצד הגלות והשיעבוד, עד שבא משה שהיה מגלה את אור התיקון, והוציאם מצד המיתה והגלות, לחירות עולם ודביקות נצחית בה' אחד.

לציבור הקוראים היקר, הדפסת העלון כרוכה בהוצאות רבות, העלון יוצא בצמצום והביקוש עצום. ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס לעמותת יד להועיל עבור 'משולחן שלמה', או בעברתה: בנק: מזרחי טפחות (20) סניף: 417 (גאולה) מס' חשבון: 521025 שם העמותה: 'יד להועיל' - עבור העלונים, ולציין את שם ההקדשה. התרומה מוכרת לצרכי חזור מס (סעיף 46)

לבקשת רבים ניתן לשמוע בקו 'שיעורי הינוקא'
את השיעורים האחרונים והמאמר היומי.
מספר הקו 02-5-306-506
האזינו ותחי נפשכם

© כל הזכויות שמורות למכון 'ם שלמה'. לתגובות הערות והקדשות וכן לקבלת הגיליון יש לפנות בטלפון 0548434755 או בכתובת מייל m.yam.shlomo@gmail.com